

РЕЦЕНЗИЯ

по обявения в ДВ, бр. 21/22.03.2022 г. конкурс за академичната длъжност „доцент” по професионално направление 1.2. Педагогика (Социална педагогика)

за нуждите на ФНОИ, СУ „Свети Климент Охридски“

Автор на рецензията: проф. д-р Нели Петрова-Димитрова

Представяне на конкурса:

Конкурсът е обявен за нуждите на ФНОИ, Катедра „Социална педагогика и социално дело“ и обявяването му е според всички законови изисквания. Длъжността предвижда учебна натовареност в областта на основите и методологията на социалната педагогика и социалната работа, както и в специфични полета на социалната и социално-педагогическата работа с различни групи нуждаещи се хора.

В конкурса участва единствен кандидат, д-р Мая Любенова Чолакова, доцент в ЮЗУ „Н.Рилски“ . Представените от кандидата за участие в конкурса документи също отговарят на всички формални изисквания.

Представяне на кандидата:

Според информация от представените документи, кандидатът доц. д-р Мая Любенова Чолакова притежава една последователна професионална кариера и професионално развитие, които започват от висше образование по специална педагогика, последвано то от директна социално-педагогическа работа с деца със специални потребности и академична преподавателска дейност като асистент в ЮЗУ „Н. Рилски“, в същата област, и вероятно не случайно се „изместват“ изцяло към полета на социалната педагогика и на социалната работа през последните над петнадесет години, както в изследователски и академичен план, така и в професионален. Този извод правя въз основа на темите на докторската дисертация, защитена през 2004 г. „Социално-педагогически измерения на потенциала за учене при деца от етно-малцинствени общности”, работата и като директор на дирекция „Етнически и демографски въпроси” в Министерски съвет в периода 2004-2009 г., както и от проблематиката на курсовете, които води като доцент по „ Теория на възпитанието и дидактика, в ЮЗУ „Н. Рилски“, №25610 на ВАК от 27.05 2009 г. в бакалавърска, магистърски и докторски програми в професионално направление 3.4. Социални дейности. Определено смятам връзката между научна, академична, от една страна и от друга, практическа професионална дейност като задълбочаващата и осмисляща и двете и страни. В този смисъл бих искала също да подчертая във връзка с провеждания конкурс, достатъчно продължителния професионален опит като преподавател, като доцент в една изцяло релевантна на конкурса проблематика.

Кандидатката е координатор и участник в редица международни и национални проекти в областите на социалната работа. Член е на Академичен съвет за бежанците, на Асоциация за образование по социална работа.

Научна дейност, публикации, цитирания.

Кандидатката представя общо 49 публикации, от които специално за конкурса 17 публикации, от които:

- един хабилитационен труд, монография;
- една книга, публикувана на базата на защитен дисертационен труд;
- четири статии в реферирани списания, от които три са в съавторство, две от четирите статии са на английски и са публикувани в международни списания;
- девет статии в не реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани томове, от които пет са самостоятелни, две са на английски език;
- две студии в не реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани томове.

Много е важно да се отбележи, че от всички представени за участие в конкурса публикации, само една е периода преди 2009 г., когато е придобила званието „доцент“ в ЮЗУ и това е публикацията, разработена въз основа на дисертационното изследване за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ Теория на възпитанието и дидактика („Социално- педагогически измерения на потенциала за учене при деца от етно- малцинствени общности“) / Ниво 8 СНС по педагогика при ВАК (№29165/28.06.2004) . Всички останали публикации са от периода 2016 г.- 2022 г..

Тематично представените за конкурса публикации могат да се групират според своя характер на теоретични/концептуални, практико-приложни и насочени към обучението и образованието на социалните работници.

Публикации, посветени на фундаментални, концептуални въпроси на социалната работа и социалната педагогика.

Първо ми се иска да кажа, че намирам за много интересно, вдъхновяващо и полезно, съотношението между различните групи публикации на Мая Чолакова, и преди всичко на видимото преобладаване на теоретичните, ориентирани към същността, принципите и ценностите на социалната работа, към изясняване на основни понятия, в представените изследвания и публикации. В тази група са основно публикациите по темите за смиренето и връзката му със социалната работа, представянето и анализът на понятията овластяване, фундаментално за съвременната социална работа, както и понятията социално изключване, автономията и самоопределението, етичните стандарти и пр. (1, 3, 7, 8, 9, 12,13¹ 14, 16)¹ Системно и последователно авторката изследва както измеренията на съдържанието на тези понятия, така и връзката между смирение,

¹ Номерирането, посочено в скоби съответства на номерацията в листа на публикациите за конкурса, представен от кандидатката.

потисничество и овластяване в социалната работа, и техните проекции в личната автономия и самоопределението на хората.

Особено интересен е анализът на смирението в монографията „Културното смирение“, която е посочена като хабилитационен труд в конкурса, където понятието смирение е разгледано през погледа на религията, на социологията и на психологията като добродетел, качество, отношение, нагласа, и в социалната работа и помагачите професии като друг ракурс на приемането и на другия, и на себе си, на не осъждането, добронамереността, уважението. Представянето и анализът се прави успешно през опората на публикации на английски и американски, и други чуждестранни автори, както и на български автори. Културното смирение е анализирано в контекста на културната и мултикултурната компетентност, на мултикултурализма изобщо, отношението към човека, търсещ помощ, практиката на уважение и връщане на властта на неговия живот в неговите ръце, както и разбирането за възможната потисническа, или на езика, който аз ползвам – малтретираща функция на институциите, включително на социалните услуги.

Същевременно, в контекста на приемането на невъзможната мултикултурна компетентност като познание на всяка култура, осмислянето на смирението, разбирано и като приемане и уважение на другия, и като саморефлексия за собствените човешки и професионални възможности и ограничения, поставя една друга динамика на рамката на професионална връзка при помагане, която е процесно ориентирана, гъвкава и релевантна към действителността. Приемането на другия, приемането на неговата културна идентичност, често означава не познаването на културата му, а по-скоро осъзнаване и приемане на различието и опити да разбереш как той функционира в това различие. Смятам, че препратките към образованието на социалните работници и социалните педагози у нас, които резултат и проекция на съдържанието на книгата, имат и биха могли да имат значима ползност. Монографията посветена на темата, е едно зряло произведение, което стимулира рефлексията и въпросите на читателите.

Овластяването в социалната работа, освен като теория и процес, както го определя авторката, е и принцип на социалната работа, който повлиява всички нейни същностни и процесни аспекти. Темата е разгледана в контекста на понятия като власт, дискриминация, потисничество, социално изключване което реферира към една по-скоро макро рамка, но едновременно с това се открива и едно отнасяне към клиничната работа, както по отношение на характеристиката на професионалната връзка, така и в методически аспект главно чрез интервенциите за застъпничество. Бих казала, че успешно е избегната морално нормативната традиционна педагогическа нагласа и интерпретация по темата за властта, която има сериозен принос за активното и пасивно малтретиране и negliжиране на хората в риск, на всякакви възрасти, от бебетата в домовете и яслите, през децата в детските градини, училищата, до старите хора.

Публикации по актуални проблеми на практиката на социална работа и социално-педагогическа работа (5, 6, 8,10, 11,13,14,15,16)

Тези публикации са посветени на теми като тази за интегрираните услуги, интегрирания подход, за семейно-ориентирания подход, които са много актуални за развитието на социалните услуги у нас и имат нужда от научно и научно-приложно интерпретиране. Повечето от тях се основават на емпирично изследване, включително като част от научното ръководство на докторски дисертации. Статия за визия за интегрираните социални услуги е публикувана в Международното списание по социална работа, едно от водещите в тази сфера. В тези публикации се търсят и се предлагат отговори на науката и изследванията, на въпроси, поставени от практиката, което само по себе си е стойностно и за науката, и за практиката.

Публикации, свързани с обучението и образованието по социална работа (1, 4, 14)

Когато се представят публикациите и изследванията по тази тема е необходимо да се отбележи добрият старт на доц. Чолакова чрез своята докторска дисертация и публикуваната въз основа на това проучване монография „Потенциал за учене при малцинствени общности“. Поставянето на темата е многопластово, задълбочено, теоретичното проучване изследва както идейни, терминологични концептуални въпроси, така и методически аспекти на диагностицирането на потенциала на учене и естествено определя рамката на емпиричното изследване. Емпиричното изследване, според мен надхвърля успешно инвазията на анкетните проучвания в докторските дисертации, като прави качествен анализ на диагностична документация, както и апробиране на инструмент за диагностициране на потенциал за учене. В статията „Практика базирана на доказателства и дистанционното обучение през 21 век“, в която се прави анализ на определянето на добри практики, сред набора от понятия като рефлексивна, колаборативна, основана на знание и пр. практики, който анализ е на основата на контент анализ на 165 източника, публикувани в различни страни и от различни страни.

Обобщено може да се каже, че в своите публикации, авторката демонстрира проучване, изследване и анализ на сериозен набор от публикации, предимно американски, и основно на английски език, което и позволява да навлиза в дълбочина на всяко от понятията, както и да представи поглед към него от различен социален или научен ъгъл. Смятам, че тези публикации представляват интерес за всеки учен, или специалист от помагащите професии, и също че са една добра основа на смислена преподавателска дейност.

Важно е отново да се посочи, според мен привързаността на кандидатката към качествените методи и особено този на анализ на съдържанието на различни писмени източници, като професионални документи, публикации по определена тема, който се използва в почти всички нейни изследвания и публикации (1,2,3, 4, 7), което определено носи повече смисъл и познание.

Цитирания

От представената справка, както и от документите, които я съпровождат, се вижда, че от включените в справката за конкурса общо 10 цитирания, 3 са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, две от тях са в международни издания; посочено е едно цитиране в публикувани в редактирани колективни томове, и четири цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране, като три от тях са от чужди автори в международни издания.

Цитиранията обхващат публикации, които са изцяло по тематика на конкурса.

Преподавателска дейност

Като доцент по „Теория на възпитанието и дидактика, в ЮЗУ „Н. Рилски“, Мая Чолакова води курсове в бакалаварска програма на специалност Социални дейности по Социална педагогика, Социална работа с деца, Социална работа с етно-културни общности, Антипотискаща социална работа; Социална работа с бежанци и мигранти и др.), като и лекционни курсове в магистърски програми: Методология и методи на научните изследвания в социалната дейност; Социална интеграция на етнокултурни общности; Посредничество в разрешаването на конфликти и Лекционен курс в докторска програма „Организация и управление на социалните дейности“ по Методология и методика на научното изследване в социалните дейности. Както се вижда тази и преподавателска дейност е изцяло релевантна в съдържателен аспект на обявения конкурс.

От представените документи се вижда, че д-р Чолакова провежда курсове на английски език, както в университети в страната, включително Софийски университет „Св.Кл.Охридски“, но и в чужбина, което определено би допринесло за развитието на академичния обмен на преподаватели и студенти от специалността Социална педагогика с други университети и институти в Европа и света.

Когато се представя учебната и научна дейност на доц. Мая Чолакова, трябва да се отбележи и участието в проекти, включително координирането на международни проекти, както и в различни научни, научно приложни конференции и други форуми, както у нас, така и в различни европейски страни, като в по-голямата част от тях представя доклади, изнася лекции. Това и позволява да има богата професионална мрежа както на академично и изследователско ниво.

В своята работа като преподавател, както чрез курсовете които води, така и през професионална подкрепа на студентската практика, ръководство на изследователски проекти на студенти, тя има сериозен принос за осигуряване на връзка между преподаваното теоретично познание и значението му за изграждане на нагласи и умения за професионална дейност у студентите.

Мая Чолакова е научен ръководител на дипломни работи на студенти, има научно ръководство на двама успешно защитили докторанти и един, който е в процедура на защита.

Владеенето на английски език и позволява участието в редица международни проекти, конференции, форуми и да реализира проучване по една от водещите теми в нейната изследователска дейност в САЩ, в Училището по социална работа при Университета в Централна Флорида, Орландо, благодарение на спечелена Фулбрайтова стипендия през 2019 г. През 2012 г. в рамките на проект по програма Еразъм на ЕС изнася лекции в Университета в Стокхолм. Има над десет участия с доклади на международни и национални научни конференции след 2009 г., а общо са значително повече.

Общи бележки и препоръки към научната продукция

Бих препоръчала интересът към концептуализиране на социалната работа и на социално-педагогическата работа, който оценявам високо, да се развие и премине от едни по-скоро психо-социални, социологически, социално-политически аспекти към обхващане и на изследвания, свързани именно с концептуалната връзка между социална работа и социална педагогика, което присъства като тема и във все повече у нас, но и европейски изследвания и публикации и би могло допринесе за нейното осмисляне и прилагане у нас, както във висшето образование, така и в практиката на помагане.

Разбирам и подкрепям стремежа да се използват всички възможности, различни конференции, видове публикации и пр., за да се разпространи едно постигнато изследване по конкретна, вече публикувана тема, все пак бих препоръчала то да е съпроводено както с нюансиране, в зависимост от спецификата на читателите и на форума, така и с по-видимо разширяване на обхвата, или на предмета на изследванията, с новости и различия, които го обогатяват, развиват и задълбочават.

Смятам също, че би било полезно и е изцяло във възможностите на кандидата, изследователската работа и дейност да продължи да се насочва към психо-педагогически изследвания, даващи отговори на въпроси как, с какво и пр., като определено смятам, че методическите теми, развити в една съвременна, богата концептуална рамка, каквато Мая Чолакова, демонстрира, биха били изключително полезни и за преподавателската дейност по основни курсове, така и за практиката, която е бедна именно от това научно присъствие.

От гледна точка на по-един критичен анализ на научното съдържание на представената научна продукция, смятам, че тя ще спечели, ако представянето на различните идеи и становища включва още повече авторов анализ, собствен теоретичен прочит на произведенията.

В този контекст имам въпрос към кандидатката – В какво вижда, ако вижда спецификата в подготовката и реализацията на социалните педагози, в сравнение със подготовката и реализацията на студентите в специалност „Социални дейности“?

Обобщено мога да кажа, че данните от справката по чл. 26 от ЗРАСРБ, представена в документите за конкурса показват, че кандидатът покрива минималните изисквания за заемане на длъжността доцент, като по някои от показателите покритието надхвърля изискуемия минимум.

Научни приноси

Изцяло приемам очертаните приносни моменти в публикациите, които доц. Чолакова представя, които са формулирани по един доста скромен и според мен изключително коректен начин

На теоретично ниво и изследователско ниво

Към тях аз бих добавила общ принос към развитието и задълбочаването на основите на социалната работа и на социално-педагогическата дейност у нас.

На следващо място, отново ми се иска да подчертая използването на качествени методи като анализ на съдържанието на публикации, анализът на съдържанието на професионална документация, които позволяват да се очертаят по-задълбочено смисловите пластове на изследваните явления, като тук визирам преди всичко проучването на интегрирания подход при предоставяне на социалните услуги, нагласите за овластяване на хората у специалисти в социалните услуги, анализът на подходите за оценка на добри практики в социалната работа.

На практико-приложно ниво бих посочила успешното проектиране на всички свои теоретични проучвания към прилагането им в подготовката на специалистите. Тук могат да се открият идеите смирените и проекциите му в обучението на студентите, препоръките за стандартизиране на дистанционното и хибридното обучение, за обучение в основните принципи и ценности.

Определено трябва да се подчертае приносът на проучването на властовите нагласи и нагласите за овластяване на работещи в социалните услуги, което отваря и нови перспективи за изследвания, ориентирани и към подготовката на студентите в помагащите професии, и към практиката на социална и социално-педагогическа работа в различните видове социални услуги, предоставяни у нас.

Заключение : Кандидатурата на Мая Любенова Чолакова, съответства на наукометричните критерии и показатели за заемане на длъжност доцент, както и на всички изисквания на ЗРАСРБ.

Като имам предвид научната продукция на Мая Любенова Чолакова, нейния тематичен обхват и съдържание, научния ѝ принос и принос за концептуализиране на социалната и социално-педагогическа практика както директно, така и чрез подобряване на подготовката на бъдещите помагащи специалисти, като имам предвид професионалния ѝ опит в преподаване на курсове, изцяло съотнесени към академичната проблематика на обявения конкурс,

убедено препоръчвам на членовете на уважаемото жури да гласуват „за“ избор на Мая Любенова Чолакова на длъжност „доцент“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Социална педагогика) за нуждите на ФНОИ, СУ „Свети Климент Охридски“

18. 06. 2022 г.

Автор на рецензията:

(Проф. д-р Нели Петрова-Димитрова)